

บทที่ 4

การศึกษาลวดลายตกแต่งหน้าอาคารชิโน-ปอร์ตุเกสในมะละกาและปีนัง

4.1 ลวดลายตกแต่งหน้าอาคารชิโน-ปอร์ตุเกสในมะละกา

4.1.1 ภูมิหลังเมืองมะละกา

ดังที่กล่าวแล้วว่า มะละกาเป็นเมืองแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ชาติตะวันตกเข้ามาถึง เป็นเมืองท่าค้าขายแห่งแรกในคาบสมุทรมาลายู จึงเป็นที่แวะเวียนเข้ามาของชาติต่าง ๆ อยู่เสมอ เช่น อาหรับ จีน อินเดีย จนเป็นเมืองแห่งประวัติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในแถบนี้ ขณะเดียวกันชาติมหาอำนาจต่าง ๆ ต่างมุ่งหวังเพื่อครอบครองเมืองท่าแห่งนี้ ความเป็นศูนย์กลางการค้าเริ่มมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 15 เนื่องจากได้เปรียบด้านชัยภูมิสำหรับแวะเทียบเรือทั้งจากตะวันตกและจากตะวันออก ที่ผ่านช่องแคบมะละกา ทำให้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาวมะละกาเป็นที่น่าสนใจมาก ที่สำคัญคือ มรดกอันทรงคุณค่า สถาปัตยกรรมแบบชิโน-ปอร์ตุเกส ซึ่งยังคงเหลืออยู่ในปัจจุบัน สะท้อนภาพอารยธรรมของเมืองมะละกาที่มีมายาวนาน

ประวัติศาสตร์เมืองมะละกาเริ่มตั้งแต่สมัยสุลต่านแห่งมะละกาคือ สุลต่านปรเมศวรในระหว่าง ค.ศ. 1400-1511 ซึ่งถือเป็นการปกครองของคนท้องถิ่นก่อนชาติมหาอำนาจยึดครอง สุลต่านปรเมศวรเป็นผู้ค้นพบเมืองมะละกา แต่เดิมนับถือศาสนาฮินดู ภายหลังแต่งงานกับเจ้าหญิงแห่งรัฐปาไซ (Pasai) ทางเหนือของเกาะสุมาตรา จึงหันเข้ารีตนับถือศาสนาอิสลาม จึงถือเป็นผู้นำคนแรกของการนับถือศาสนาอิสลามบนคาบสมุทรมาลายู ศาสนาอิสลามในตะวันออกเฉียงใต้เริ่มปักหลักครั้งแรกบนเกาะสุมาตราทางตอนเหนือ โดยการเผยแผ่ของพ่อค้าชาวอาหรับและอินเดีย แต่หากพ่อค้าอินเดียมีบทบาทการเผยแผ่ศาสนาอิสลามมากกว่าอาหรับ เนื่องจากชาวมุสลิมอินเดียไม่ได้บังคับให้ลูกหลานเปลี่ยนนับถือศาสนาเดิมนัก ซึ่งต่างจากชาวอาหรับที่เมื่อนับถือแล้วต้องเลิกขนบธรรมเนียมต่างๆ ของฮินดู (บังอร ปิยะพันธ์, 2537 : 70) เป็นการเชื้อเชิญให้นับถืออย่างประนีประนอม ชาวมะละกาจึงยอมรับศาสนาและวัฒนธรรมอิสลามของอินเดียเข้ามาง่าย และจากการที่ศาสนาฮินดูมิได้ถูกคุกคามมาตั้งแต่ต้น จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่วัฒนธรรมแบบฮินดูในมะละกา ยังปรากฏอยู่มากจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีชาวจีนเดินทางมามะละกา ชาวจีนเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นชาวจีนโพ้นทะเลหรือชาวจีนที่อาศัยบริเวณข้างเคียงที่เข้ามาแสวงหาแหล่งทำกินใหม่ กับอีกส่วนหนึ่งเป็นผู้ติดตามนายพลเรือเจิ้ง เหวอ (Zheng He) จากจีนแผ่นดินใหญ่ที่เข้ามาเผยแพร่อำนาจอยู่นานนี้ เจิ้ง เหวอเดินทางถึงทะเลใต้ 7 ครั้ง ระหว่างปี ค.ศ. 1405 - 1433 ครั้งหนึ่งล่องมาถึงช่องแคบมะละกา พร้อมลูกเรือราว 500 คน ชาวจีนเหล่านี้ต่อมาตกค้าง มาอาศัยอยู่แถบบริเวณภูกิต ไชน่า (Bukit China) ปักหลักฝังรากอยู่ในมะละกา จึงนับเป็นคลื่นลูกแรกของการอพยพชาวจีนจากแผ่นดินใหญ่ ชาวจีนเหล่านี้มี

ความสัมพันธ์กับชาวมาเลย์ท้องถิ่นซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม เริ่มก่อให้เกิดวัฒนธรรมแบบผสมผสาน มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ระบุว่า หนึ่งชาวจีนผู้หนึ่งแต่งงานกับชาวมุสลิมคือ หลานของสุลต่านแมนเซอร์ ชาห์ (Mansur shah) (Brief History of Malacca, n.p.)

ดังนั้นก่อนที่ชาติตะวันตกทุกคาม เมืองมะละกามีชาวจีนอยู่จำนวนหนึ่งแล้ว ขณะเดียวกันมีชาวอินเดียมุสลิม ชาวอินเดียฮินดู ชาวมุสลิมท้องถิ่น และชาวอาหรับ และแสดงถึงกลุ่มศาสนาและวัฒนธรรม 3 กลุ่ม ที่ฝังรากเหง้ามายาวนานตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 15 คือ ศาสนาอิสลามของชาวอินเดียอพยพและมาเลย์ท้องถิ่น ศาสนาฮินดูของอินเดียอพยพ และศาสนาพุทธ แบบมหายาน เต๋าขงจื้อ ของชาวจีนอพยพ ก่อนที่ศาสนาคริสต์จะเข้ามาพร้อมกับชาติตะวันตก

หลังจากสุลต่านพ่ายแพ้อำนาจชาติตะวันตก มะละกาถูกปกครองโดยชาติตะวันตกตลอดมา จนถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 (ค.ศ. 1957 เป็นปีที่มาเลเซียได้รับเอกราช) นับเป็นเมืองเดียวของมาเลเซียที่ถูกปกครองโดยชาติตะวันตกถึง 3 ชาติ เริ่มต้นจากโปรตุเกสภายใต้การนำของอัลฟองโซ อัลบูเคอร์ก (Alphonso Albuquerque) จากอินเดียในราว ค.ศ. 1511 เนื่องจากช่วงนั้นโปรตุเกสได้ยึดเมืองกัวบนฝั่งตะวันตกของอินเดียอยู่ก่อนแล้ว จึงถือเป็นชาติแรกที่เดินทางสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยลักษณะภูมิประเทศติดมหาสมุทรแอตแลนติก จึงสามารถเดินเรือลงใต้เลียบทวีปแอฟริกาสู่ตะวันออกได้ ประกอบกับความมุ่งมั่นเผยแผ่ศาสนาคริสต์ และแสวงหาฐานการค้าทางตะวันออก โปรตุเกสจึงเข้ามาตั้งหลักครั้งแรกได้ที่กาลิกัตของอินเดีย ครั้นเมื่อขจัดคู่แข่งอย่างพ่อค้าอาหรับได้แล้วย้ายฐานไปตั้งที่โคชิน ซึ่งที่นี่ได้บุกเบิกจนกลายเป็นศูนย์กลางการค้าแห่งแรก ก่อนเข้ายึดเมืองกัวสร้างศูนย์การค้าและการปกครองแห่งใหม่ แล้วขยายสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลังจากโปรตุเกส ชาติตะวันตกที่ปกครองต่อมาคือ ดัตช์หรือฮอลันดา (ปัจจุบันคือเนเธอร์แลนด์) ตามด้วยอังกฤษ ดังนั้นมะละกาจึงเป็นพื้นที่เจ้าอาณานิคมมีบทบาทสูงมาก เป็นเวลายาวนานเกือบ 450 ปี หลักฐานที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันได้แก่ ลวดลายตกแต่งและสถาปัตยกรรมจำนวนมาก ที่มีรูปลักษณะตามแบบตะวันตก

บทบาทของโปรตุเกสในมะละกา (ค.ศ. 1511 - 1641)

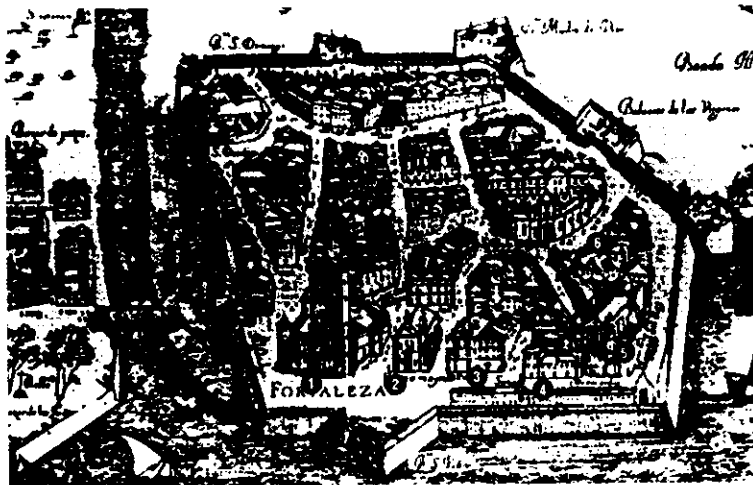
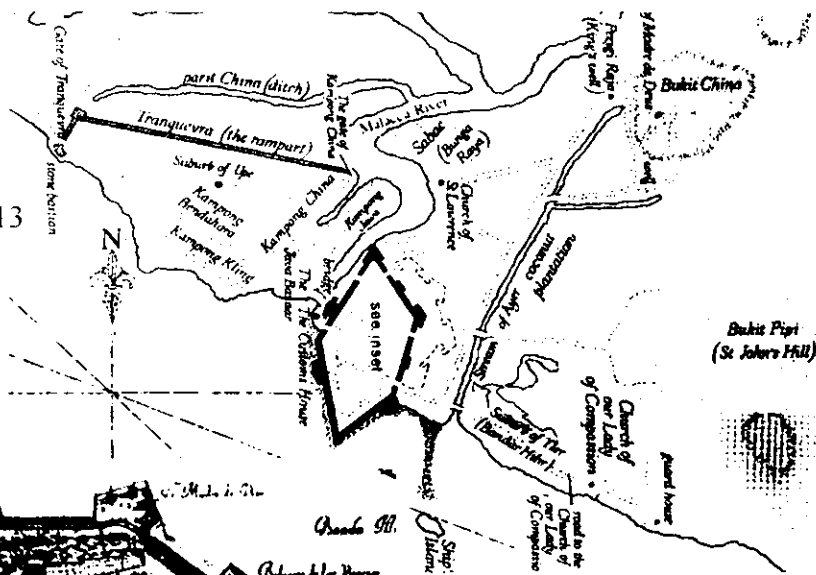
หลังจากมีอำนาจเหนือมะละกา โปรตุเกสได้สร้างป้อมและกำแพงรอบเซิงเขาเซนต์ปอล (St' Paul's) ใกล้ปากแม่น้ำมะละกา ซึ่งเรียกว่า "ฟอร์โมซา (Formosa หรือ The Famous)" เพื่อเป็นฐานอำนาจ ศูนย์กลางการบริหารและการค้าที่มั่นคง โดยมีหนองบึงล้อมรอบตามธรรมชาติ การสร้างเมืองที่มีด้านหนึ่งติดแม่น้ำและทะเล ด้านหนึ่งติดหนองบึงจึงเป็นตำแหน่งที่เหมาะสมกับยุทธศาสตร์อย่างยิ่ง ป้อมและกำแพงก่ออิฐหนาที่ป้อมยื่นออกเป็นระยะๆ จึงเป็นครั้งแรกที่อิทธิพลการก่อสร้างด้วยอิฐเผาแพร่สู่มะละกา ปัจจุบันคงเหลือเพียงป้อมเดียวคือ ป้อมปอร์ตตา เดอ ซานติเอโก (Porta De Santiago) ซึ่งมีประตูทางเข้ารูปอาร์ชโค้ง (Round Arch) แบบสมัยเรอเนสซองซ์

(Renaissance) ด้านบนมีลวดลายเครื่องหมายของชาวคัทซ์ ซึ่งทำขึ้นหลังจากคัทซ์มีชัยชนะเหนือโปรตุเกส (Najib, 2003 : 41) นอกจากนี้ยังมีซากโบสถ์เซนต์ปอลบนยอดเขา ซึ่งต่อมาถูกโจมตีจากพวกยะโฮร์ และอะเจห์ (Acheh) ตามด้วยคัทซ์ ทำให้กำแพงและป้อมเกือบทั้งหมดถูกทำลาย

กิจกรรมการก่อสร้างของโปรตุเกสได้ปรับเปลี่ยนให้มะละกกลายเป็นเมืองคริสต์ ที่มีการก่อสร้างด้วยอิฐจำนวนมาก สร้างโบสถ์คริสต์หลายแห่งภายในกำแพงเมือง สร้างโรงพยาบาล และวังด้วยอิฐแดงแบบท้องถิ่น มีการพัฒนาฝั่งเมืองออกไป ขุดคูระบายน้ำโดยรอบ ตัดถนนเพิ่มเติมนอกกำแพงออกไป ก่อให้เกิดชุมชนและบ้านเรือนตามชายฝั่งแม่น้ำมะละกา และถนน "Ayer Leleh" นอกจากนี้ชุมชนที่อยู่รอบนอกออกไปก็ได้รับการพัฒนาด้วย ที่ใหญ่ที่สุดคือ อุเปห์ (Upeh) หรือ Tranqueira ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของกำแพง ในชุมชนประกอบด้วยตลาด หมู่บ้านของชาวจีน (บริเวณ Kampung China) และหมู่บ้านชาวอินเดีย (บริเวณ Kampung Kling) ที่ล้อมล้อมด้วยแม่น้ำมะละกาและทำนบดิน โดยมีสะพานเชื่อมต่อกับป้อมฟอร์โมซา ส่วนเมืองอื่นๆ ได้แก่ Sabac ทางตะวันออกเฉียงเหนือของป้อม และ Ylier (Bendar Hilir) ทางทิศตะวันออก แต่ละชุมชนมักมีโบสถ์ประจำ โดยเฉพาะที่ Sabac บ้านเรือนชาวประมงนิยมปักเสาไม้ลงน้ำตามฝั่งแม่น้ำมะละกา ซึ่งแปลกกว่าที่อื่นๆ

Malaka and its suburbs under Portuguese in 1613

ที่มา : The Encyclopedia of Malaysia Volume 5, 1998

Portuguese Fortress "Formosa"

- 1 Fortress
- 2 Cathedral of Our lady of Annuciation
- 3 Town Hall
- 4 Prison
- 5 Pauper Hospital
- 6 Royal Hospital
- 7 Bishop's Palace

แม้สถาปัตยกรรมของโปรตุเกสจำนวนมากถูกทำลายโดยชาวดัชต์ จนไม่ทราบลักษณะที่แท้จริงของอิทธิพลศิลปะการตกแต่งแบบโปรตุเกส ซึ่งชาวมะละกาได้รับ แต่ด้วยคุณลักษณะสถาปัตยกรรมโปรตุเกสที่พบว่า มีลักษณะผสมของศิลปะมัวร์ (Moore) ร่วมอยู่ด้วย หากย้อนไปศึกษาศิลปะในโปรตุเกส กล่าวคือ ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 8-13 โปรตุเกสถูกคุมคามจากชาวมัวร์ซึ่งเป็นมุสลิม จึงนำมาซึ่งการผสมผสานระหว่างศิลปะมัวร์กับเรอเนสซองส์ในสมัยต่อมา พวกมัวร์ได้นำเอาวิทยาการก่อสร้าง และการตกแต่งมาเผยแพร่ในโปรตุเกส จนเป็นแนวทางของศิลปะเรอเนสซองส์ในโปรตุเกส (ราวคริสต์ศตวรรษที่ 15-16) ดังเช่น การใช้ปูนขาวบนผนัง ความละเอียดละเอียดของระเบียบที่ติดประติมากรรม การตีพิมพ์หรือการตีกระเบื้องโมเสส ซึ่งต่อมาอิทธิพลนี้เผยแพร่สู่แอฟริกา อินเดีย และเอเชียตะวันออกเฉียง (Smith, 1968 : 15) จึงสันนิษฐานว่า ชาวมลายูท้องถิ่นและชาวจีนระยะนั้นอาจได้รับอิทธิพลจากโปรตุเกสแล้วด้วย

บทบาทของดัชต์ในมะละกา (ค.ศ. 1641-1795 และ ค.ศ. 1818-1824)

ดัชต์เข้ามายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยจัดตั้งศูนย์กลางการค้าที่เมืองบันดุงในชวาตะวันตกเป็นแห่งแรก แต่เนื่องจากดัชต์เข้ามาเพื่อค้าขาย ไม่ได้หวังชักจูงให้หันมานับถือศาสนาของตนเหมือนอย่างพวกโปรตุเกส ชาวพื้นเมืองหมู่เกาะอินโดนีเซียซึ่งไม่ชอบโปรตุเกสอยู่แล้วจึงพากันคบค้าสมาคมกับชาวดัชต์ ทำให้ดำเนินการค้าไปด้วยดีและสามารถขับไล่โปรตุเกสออกไปได้ จากนั้นได้สร้างศูนย์กลางการค้า และการปกครองของดัชต์แห่งใหม่ที่เมืองปัตตาเวีย (กรุงจาการ์ตาในปัจจุบัน) แล้วขยายอิทธิพลเข้าสู่ช่องแคบมะละกา จนสามารถขับไล่โปรตุเกสออกไปจากมะละกา

ดัชต์สามารถชิงอำนาจจากโปรตุเกสได้ราว ค.ศ. 1641 หลังจากสู้รบอยู่ในมะละกาเป็นผลให้สิ่งก่อสร้างสถาปัตยกรรมของโปรตุเกสพังทลายเกือบทั้งหมด ถูกแรงระเบิดจนเสียหาย แต่ดัชต์ก็ได้สร้างขึ้นใหม่ และซ่อมแซมส่วนที่หักพัง เปลี่ยนแปลงโบสถ์ให้เป็นสถานพยาบาล และคลังแสงสร้างป้อมใหม่ 2 แห่งระหว่างปากแม่น้ำกับกำแพง และสร้างสะพานซึกขัมแม่น้ำ

การครอบครองของดัชต์ได้ช่วยสืบทอดรูปแบบสิ่งก่อสร้างประจำเมือง ซึ่งโปรตุเกสได้วางรากฐานไว้แล้ว แต่ดัชต์เน้นที่ความสะดวกสบายของชีวิตมากกว่า บ้านและอาคารราชการล้วนก่อสร้างด้วยอิฐแดงที่หาได้ในมะละกา อาคารราชการสร้างใหญ่โต คล้ายแบบสถาปัตยกรรมดัชต์ที่ปรากฏใน แอฟริกาใต้ (The Encyclopedia of Malaysia Volume 5, 1998 : 63) ดังเช่น อาคารสตาดทึส (Stadthuys) ที่คงอยู่จนถึงปัจจุบัน และจัดเป็นสิ่งก่อสร้างที่เก่าแก่ที่สุดของดัชต์ในเอเชีย ประกอบด้วยบันไดกว้างใหญ่ หน้าต่างบานเกร็ด การก่อสร้างยังคล้ายกับอาคารรัฐสภาที่ฮูร์น (Hoom) ในเนเธอร์แลนด์ด้วย ในระยะเริ่มแรกอาคารมีสีธรรมชาติของอิฐแดง ต่อมาภายหลังได้ฉาบปูนและทาสีแดงแทน (Ariffin 2003 : 42) นอกจากนี้มีโบสถ์คริสต์ดัชต์สแควร์ โบสถ์นี้มีผังรูปสี่

เหลี่ยมผืนผ้า ประตูหน้าต่างโค้ง จั่วหลังคาทำหน้าบันคดโค้งคล้ายแบบบาโรก (Baroque) ในเนเธอร์แลนด์ ปลายช่องแสงเหนือหน้าต่างเป็นแบบรัศมี (Fanlight) ซึ่งต่อมาให้อิทธิพลอย่างกว้างขวาง

โบสถ์คริสต์ศตวรรษที่ 17 (ซ้าย)
อาคารสแตดฮุส (ขวา)

ป้อมฟอร์ตา
เดอ ซานดิเอโก

สำหรับบ้านเรือนประชาชนส่วนใหญ่พบอยู่แถบถนนจอนเกอร์ (Jonker) ถนนฮีเรน (Heeren) หรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าตุน ตัน เริง ล็อก (Tun Tan Cheng Lock) ซึ่งปัจจุบันครอบครองโดยชาวจีนเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะถนนฮีเรนปรากฏอิทธิพลของคัทซ์ ในงานสถาปัตยกรรมบ้านเรือนทั้งสองข้างถนนจำนวนมาก (Wee Hock Chve and Bonny Wee, 2003 : 30) ดังเช่น การใส่รายละเอียดของการตกแต่งด้านหน้าอาคาร ตามอย่างศิลปะบาโรกที่แพร่หลายเข้ามาโดยชาวดัทช์ แต่หากบริเวณนี้เป็นที่ตั้งของชุมชนชาวจีนมาตั้งแต่สมัยโปรตุเกสครองอำนาจ จึงมีลักษณะผสมการตกแต่งที่หรูหราเข้ากับลวดลายรสนิยมแบบจีน บางครั้งจึงเรียกว่า “Chinese Baroque”

บทบาทของอังกฤษในมละกา (ค.ศ. 1795–1818, 1824–1942, 1945-1957)

อังกฤษเข้ามาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในระยะใกล้เคียงกับคัทซ์ในขณะที่คัทซ์ครอบครองมละกาอยู่นั้น อังกฤษสามารถยึดป็นังไว้ได้ (ราว ค.ศ. 1786) หลังจากนั้นขยายอำนาจลงมายึดครองมละกาแทนคัทซ์ ตามชนวนเหตุการณ์สนธิสัญญาที่คัทซ์ทำกับอังกฤษในช่วงสงครามปฏิวัติในฝรั่งเศสดังกล่าวข้างต้น อย่างไรก็ตามแม้อังกฤษสามารถปกครองมละกาได้ยาวนานพอๆ กับคัทซ์นับตั้งแต่ยึดป็นังได้ แต่จากการยึดอาณานิคมตอนใต้ของคาบสมุทรมลายูไว้ได้ทั้งหมด บทบาทของชาวอังกฤษต่อชาวมาเลย์และชาวจีนพลัดถิ่นจึงมีค่อนข้างสูง ดังเช่น การปรับปรุงด้านการศึกษาที่อยู่อาศัย การขนส่งทางทะเล ระบบโทรศัพท์และโทรเลข โดยเฉพาะงานก่อสร้าง ดังจะเห็นว่าอาคารของราชการส่วนใหญ่โอนเอียงตามแบบสถาปัตยกรรมคลาสสิกในอังกฤษ ที่เน้นการวางผังอย่างสมดุล และสัดส่วนที่กลมกลืนกัน เนื่องจากระยะนี้ศิลปะนีโอ-คลาสสิก (Neo-Classicism) ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ของยุโรปเฟื่องฟูอย่างมาก

ในช่วงที่อังกฤษครอบครองมละกาและรัฐอื่นๆ ในมาเลเซีย นั้น มีชาวจีนจำนวนมากอพยพเข้ามายังมละกาและเมืองอื่นๆ ตามชายฝั่งคาบสมุทรมลายู หากไม่เป็นพ่อค้าก็เป็นคนงานอยู่

ในโกดังสินค้าตามชายฝั่งแม่น้ำมะละกา เป็นคนงานเหมืองแร่ หรือช่างพารา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ชายชาวจีนเหล่านี้แต่งงานกับหญิงมาเลย์ก่อให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ที่เรียกว่า “Sino-Malay Culture” และเกิดลูกผสมระหว่างชาวจีนกับชาวมาเลย์บริเวณช่องแคบ ที่เรียกว่า “ปรานากัน (Peranakan)” กลุ่มชนเหล่านี้ต่อมามีบทบาทอย่างสูงต่อเศรษฐกิจ เป็นคนกลางในการติดต่อค้าขายกับชาวจีนที่อพยพเข้ามาใหม่ มีบทบาทด้านการบริหารบ้านเมืองร่วมกับรัฐบาลอังกฤษ จนมีฐานะมากน้อยต่างกัน สร้างบ้านเรือนหรือตึกแถวอาศัยอยู่ตามถนนต่างๆ ส่วนใหญ่อยู่ตามถนนคนเดิน เซ็ง ลี๊ก จึงถือเป็นถนนสายวัฒนธรรมปรานากัน และเป็นแหล่งสืบทอดลูกหลานชาวจีนในช่วงแรกๆ ที่ใหญ่ที่สุด ลูกหลานปรานากันที่เด่นและมีชื่อเสียงจากถนนสายนี้ ยกตัวอย่างเช่น ตัน เจ หยาน (Tan Chay Yan) ผู้ซึ่งปลุกช่างพาราคนแรกในมาเลเซีย ตัน คิม เซ็ง (Tan Kim Seng) ผู้ซึ่งมีฉายานักบุญ และผู้สร้างแมนชั่นแห่งแรกในมะละกาปัจจุบันก็คือ โรงแรมปูรี (Puri) ซึ่งมีรูปแบบชิโน-ปอร์ตุเกส ฉี ยัม ฉวน (Chee Yam Chuan) ผู้ประกอบการช่างพาราและจัดตั้งธนาคารจีนโพ้นทะเล และ ตัน เซ็ง ลี๊ก (Tan Cheng Lock) ผู้เป็นรัฐมนตรีการคลังคนแรกของมาเลเซีย (*Brief History of Malacca*, n.p.)

4.1.2 ชิโน-ปอร์ตุเกสในมะละกา

จากการที่มะละกาเป็นแหล่งใหญ่แห่งหนึ่งของชาวจีนอพยพ จากตอนใต้ของจีนแผ่นดินใหญ่ ที่ส่วนใหญ่เป็นชาวมณฑลฮกเกี้ยน (ฝูเจี้ยน) ลักษณะบ้านเรือนของชาวจีนปรานากันดังกล่าวจึงปรากฏร่องรอยแบบบ้านทางใต้ของจีน ประกอบกับความผูกพันและความเป็นจีนพลัดถิ่นร่วมกัน บ้านเรือนของชาวจีนเหล่านี้จึงสร้างเกาะกลุ่มติดกันเป็นแถว มีลักษณะเป็นห้องแถวมากกว่าบ้านบังกะโลหลังเดี่ยวๆ ปรากฏเป็นตึกแถวทั้งในรูปแบบทาวน์เฮาส์ (Townhouse) ซึ่งใช้อาศัยหรือชอพเฮาส์ (Shophouse) ซึ่งใช้อาศัยควบคู่กับการประกอบธุรกิจค้าขาย ตึกแถวมีหน้าแคบๆ แบ่งเป็นห้องๆ เรียงแถวหันหน้าออกถนน ซึ่งถือเป็นต้นแบบบ้านในเมืองของชาวจีนในคาบสมุทรมาลายู ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17 ช่วยสะท้อนภาพการผสมกลมกลืน และการกลืนกลายของวัฒนธรรมข้ามชาติซึ่งแตกต่างกันมาก ทั้งในด้านรูปแบบสิ่งก่อสร้าง การตกแต่งลวดลาย และความเจริญรุ่งเรืองของการค้าในอดีตรหว่างจีน มาเลเซีย และชาติอาณานิคม

บ้านตึกแถวในมะละกายังให้เห็นอิทธิพลต่อนั้ง แม้ตึกแถวในมะละกาส่วนใหญ่สร้างราวปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 และตึกแถวในป็นังสร้างราวกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 แต่ทั้งสองได้ส่งผ่านอิทธิพลซึ่งกันและกัน แม้ในมะละกาเริ่มต้นด้วยศิลปะจีนผสมการรับอิทธิพลบาโรก แต่เมื่อถึงคริสต์ศตวรรษที่ 19 รับเอาแบบอย่างศิลปะนีโอ-คลาสสิกและวิกตอเรียนจากป็นังผสมด้วย ทั้งสองแห่งจึงคล้ายคลึงกัน การรับส่งรูปแบบยังอาจสังเกตได้จากการทำประตูกึ่งกลางหน้าบ้าน ขนาบข้างด้วยหน้าต่างสี่เหลี่ยม เหนือขึ้นไปเป็นช่องแสงรูปโค้งเว้าเหมือนปีกค้างคาว บานประตูไม้บานคู่ 2

ชั้น ทั้งสองชั้นแกะสลักตกแต่งอย่างสวยงาม แต่ที่มะละกานิยมทำบานประตูชั้นหน้าเพียงครั้งเดียว สันนิษฐานว่า ปรับปรุงมาจากบ้านพื้นเมืองมาเลย์ ซึ่งเมื่อบานประตูชั้นหลังเปิดออกในช่วงกลางวัน บานประตูชั้นหน้าจะทำหน้าที่ปิดกันพร้อมๆ กับเปิดแสงและถ่ายเทอากาศ

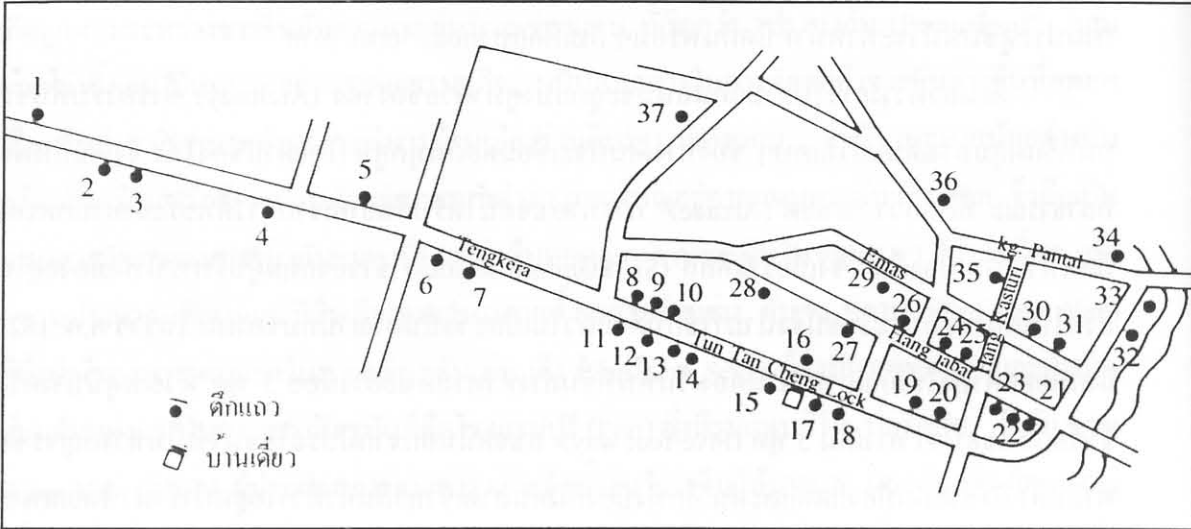
คอกแถวที่วางยาวไปตามแกนถนนจะถูกแบ่งคูหาด้วยช่องโค้ง (Archway) ซึ่งรองรับพื้นชั้น บนที่ยื่นคลุมทางเดินอย่างแคบๆ ช่องทางเดินนี้จะเชื่อมต่อกันทุกคูหาโดยผ่านช่องโค้ง จึงจัดเป็นพื้นที่สาธารณะ ที่เรียกว่า “อาเขต (Arcade)” การทำอาเขตนี้ได้รับอิทธิพลจากชาวคัทซ์ที่เข้ามาปกครอง ปัตตานีเป็นเบื้องต้น ซึ่งเมื่อรฟเฟิลส์ (Sir Stamford Raffles) ชาวอังกฤษผู้บริหารบ้านเมืองอยู่ใน สิงคโปร์เห็นว่า มีประโยชน์จึงนำมาใช้กับคอกแถวในเมือง ที่เป็นอาณานิคมของตน ในราว ค.ศ. 1822 ถึงกับออกคำสั่งให้คอกแถวเหล่านี้ต้องเว้นพื้นที่ชั้นล่างทำทางเดินอย่างน้อย 5 ฟุต ด้วยเหตุนี้บางครั้ง จึงเรียกอาเขตนี้ว่า ทางเดิน 5 ฟุต (Five-foot way) อาเขตนี้นอกจากมีประโยชน์ใช้เป็นทางสัญจรซื้อหาสินค้า ยังช่วยปกป้องแดดและฝน อีกทั้งป้องกันฝนสาดเข้าหาสินค้าที่วางอยู่หน้าร้าน โดยเฉพาะ พ่อค้าคัทซ์ที่มองเห็นการณ์ไกล เมื่อค้าเครื่องเทศก็เห็นความจำเป็นที่ต้องหลีกเลี่ยงความชื้น จึงนำ ช่องโค้งแบบตะวันตกมาปรับเข้ากับหน้าอาคารร้านค้าในเขตริออน

ภายในคอกแถวแต่ละคูหา มีลักษณะเป็นแนวยาว จัดแบ่งเป็นห้องนั่งเล่น ห้องบูชาบรรพบุรุษ ห้องอาคาร ห้องครัว และห้องน้ำ ห้องสำคัญที่สุดคือ ห้องเจ้าสาวหรือห้องที่ใช้ในพิธีสมรสของคู่ ครองเรือน ห้องครัวและห้องน้ำจะอยู่ด้านหลังเสมอ ซึ่งมีบ่อน้ำอยู่ใกล้ๆ อย่างเหมาะสม ในบางคูหา อาจมีประตูและระเบียงอยู่ด้านหลังสำหรับเทียบเรือเพื่อขนถ่ายสินค้า หรือหนีน้ำในคราวน้ำหลาก ทางชั้นบนเป็นบ้าน ไคลูกกรงไม้สูงชัน ตามลักษณะพื้นฟากชั้นบนหรือเพดานชั้นล่างที่ตั้งสูง

4.1.3 ลวดลายตกแต่งหน้าอาคารชิโน-ปอร์ตุเกสในมะละกา

ลวดลายตกแต่งหน้าอาคารชิโน-ปอร์ตุเกสจำนวนมากได้รับอิทธิพลจากชาติเจ้าอาณานิคม ที่เข้ามามีบทบาทในมะละกา และชาวยุโรปที่เข้ามาอาศัยอยู่เมืองท่าค้าขายของชาวจีนระหว่างนั้น โดยเฉพาะช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 หรือหลังจากที่ต่างฝ่ายต่างปรับตัวได้แล้ว ผู้อพยพที่มีฝีมือและเป็นนักก่อสร้างก็ได้สร้างสรรค์ความสมบูรณ์ให้กับอาคารด้วยการตกแต่งลวดลาย ตามรูปแบบด้าน หน้าของอาคารแบบพัลลาเดียน (Palladian) และแบบบาโรก (Baroque) ดังเช่น การตกแต่งลวดลาย ในกรอบหน้าจั่ว (Pediment) บนหน้าต่าง การตกแต่งลวดลายปูนปั้นบนเสา และเหนือหน้าต่างโค้ง แบบนีโอ-คลาสสิก (Neo-Classicism) ที่ผสมเข้ากับงานไม้แบบท้องถิ่น ลักษณะการตกแต่งลวดลายดังกล่าวนี้พบมากตามสายถนนดุน ดัน เซ็ง ลีอก ซึ่งครั้งหนึ่งเป็นแหล่งอาศัยของพ่อค้าคัทซ์ ปัจจุบันมิให้เห็นอิทธิพลคัทซ์บ้าง ดังเช่น การปูอิฐแดงบนพื้น การตกแต่งบัวคอร์นิช (Cornices) บริเวณด้านบนของอาคาร เป็นต้น (The Encyclopedia of Malaysia Volume 5, 1998 : 90 - 93)

ภาพแสดงแผนที่ที่ตั้งของอาคารตัวอย่างที่ใช้ศึกษาในมะละกา

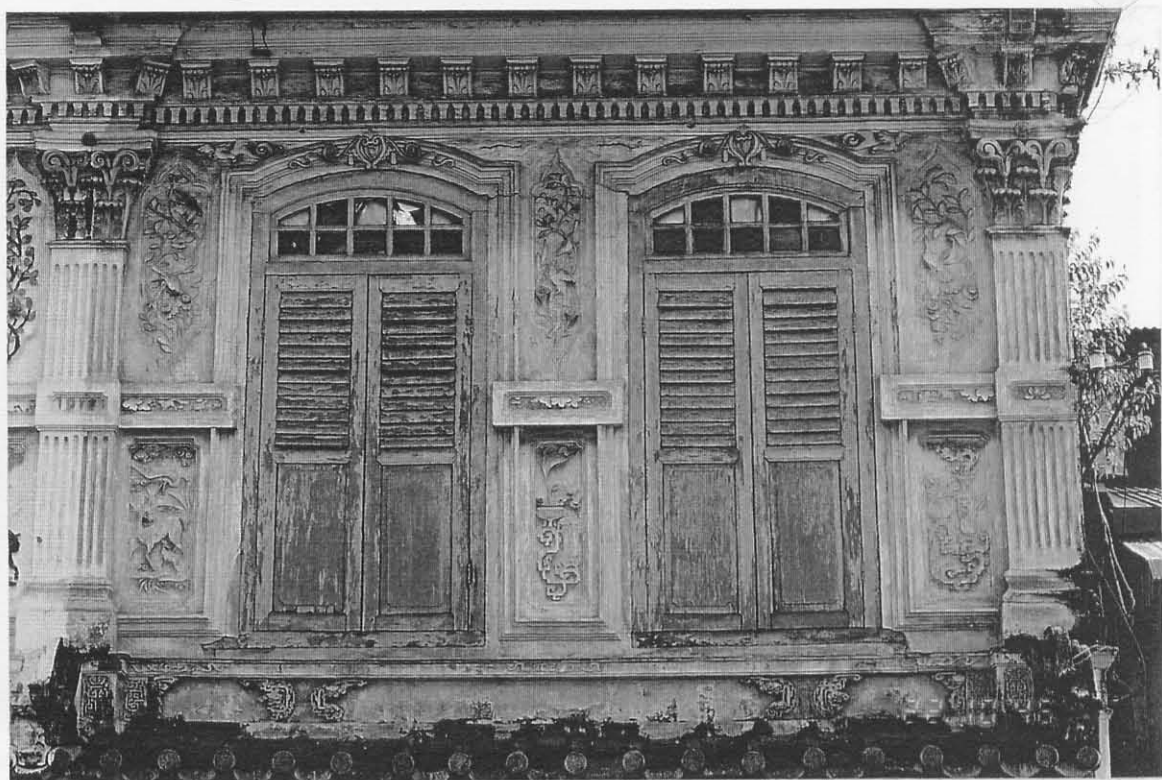

ภาพตัวอย่างอาคารชิโน-ปอร์ตุเกสในมะละกา บนถนนสายตุนตัน เซ็ง ลี๊ค

อาคารหมายเลข ①

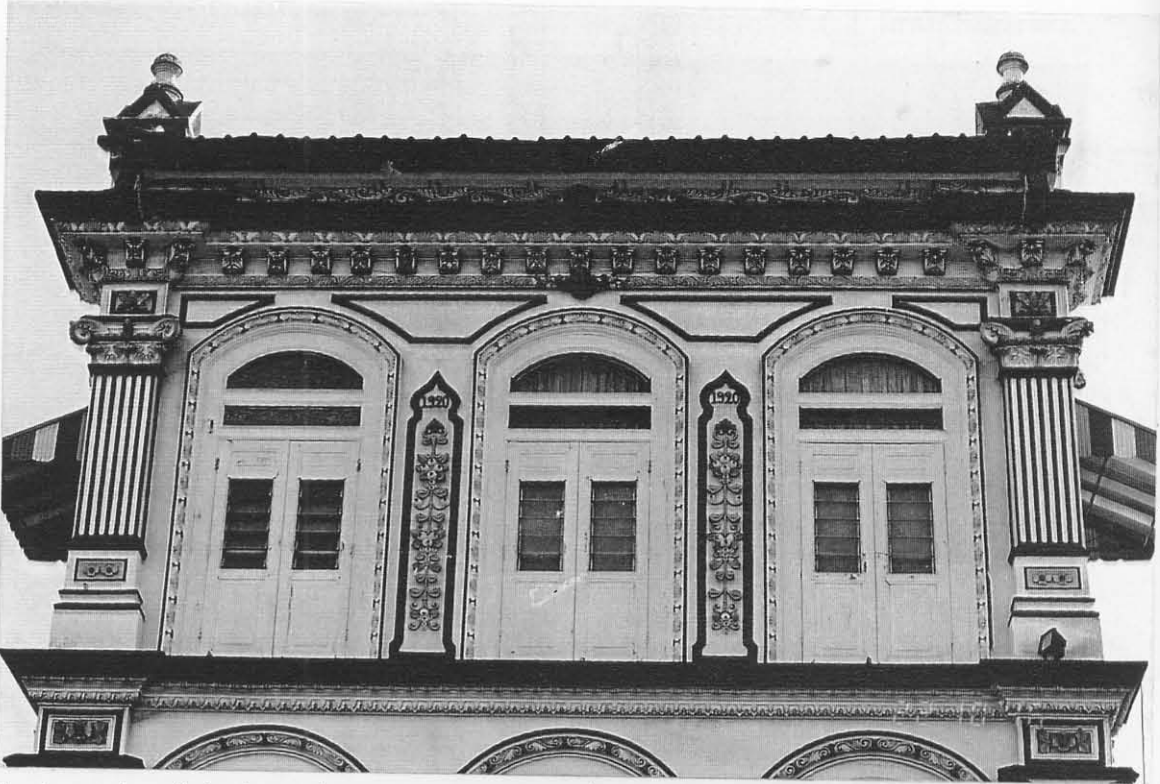

ลวดลายปรากฏทั้งเสาอิงและผนังรอบหน้าต่าง ด้านบนประดับคิ้วม้งเคนทิลส์ (Dentils)

ปั้นปูนเป็นกลีบใบ ถัดลงมาเป็นภาพตกแต่ง 6 ชุดปั้นปูนตกแต่งกัน

อาคารหมายเลข ②

ช่องว่างระหว่างหน้าต่างกรอบเป็นยอดหัวหอมระบุปี คศ. ที่สร้าง
มีลายดอกไม้ประดิษฐ์อยู่ภายใน ผสมอิทธิพลศิลปะอิสลามและตะวันตกไว้ด้วยกัน

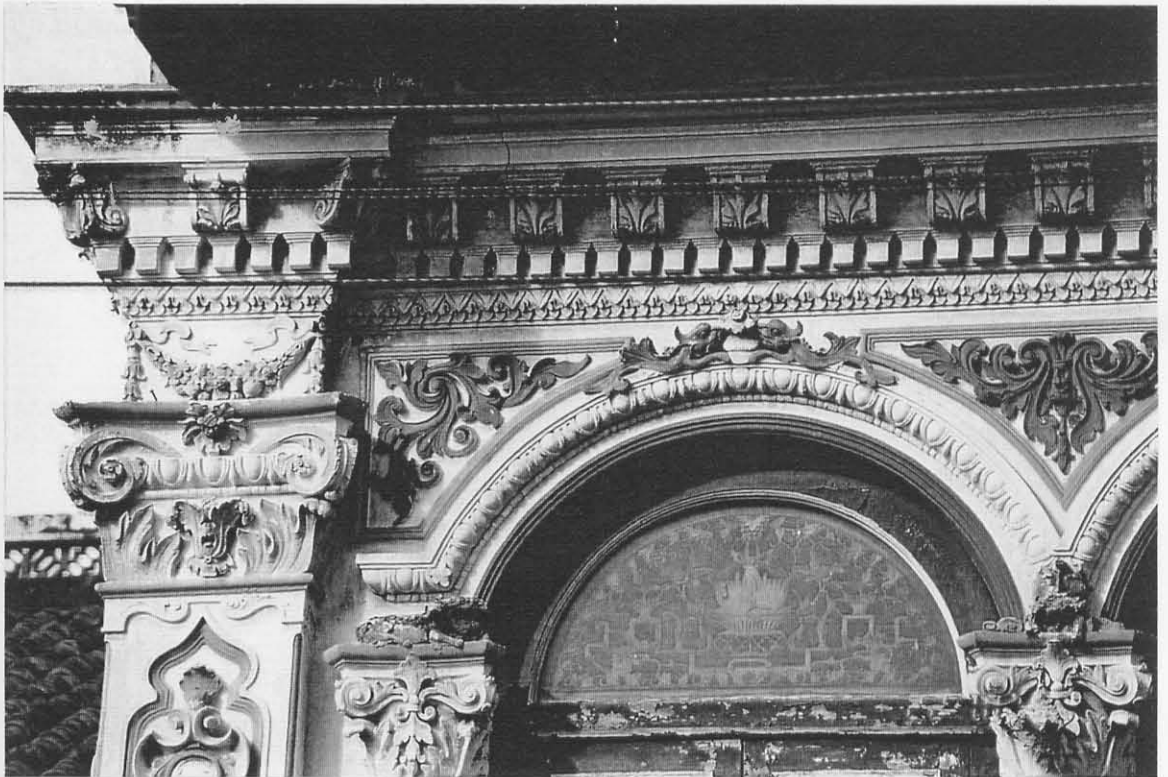

ด้านบนตกแต่งเคนทิลส์ลายกลีบใบเป็นแนว หัวเสาเป็นลายขดม้วน มีดอกไม้ประดิษฐ์ด้านบน

อาคารหมายเลข ③

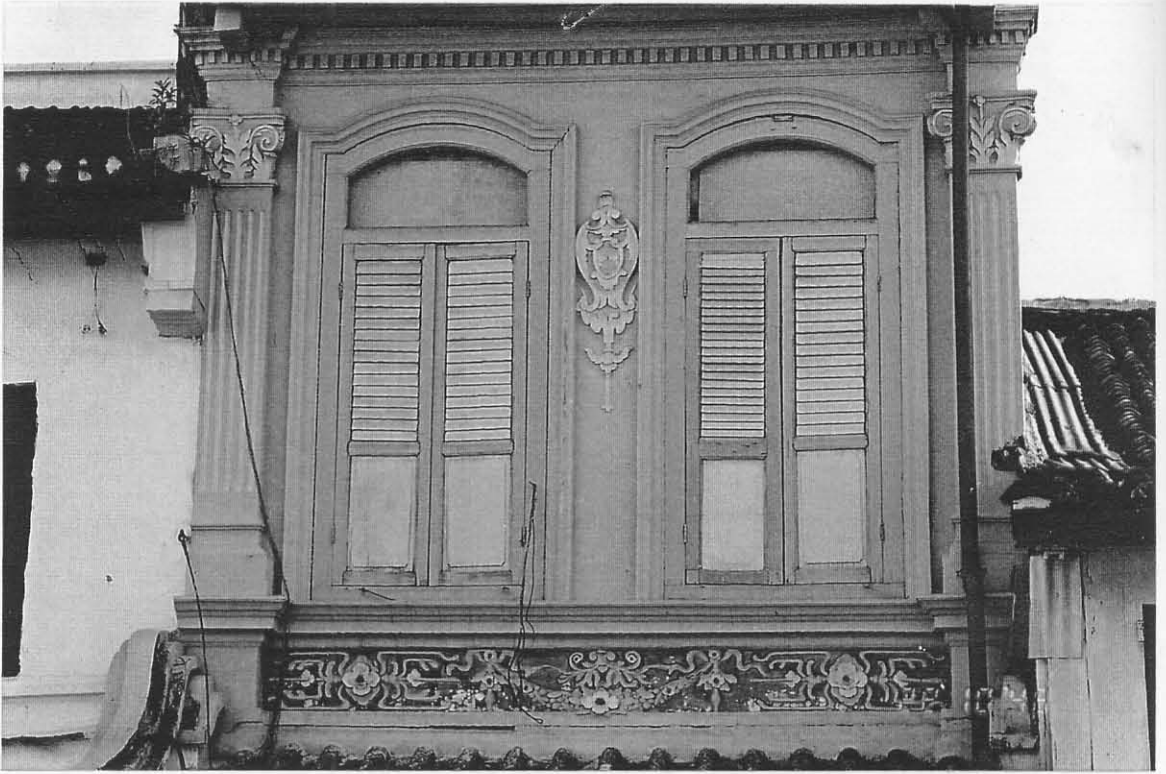

ลวดลายปรากฏที่เสาอิงระหว่างหน้าต่าง และช่วงคานา ระหว่างซุ้ม โถงคานบนและคานใต้หน้าต่าง ใต้หน้าต่างตกแต่งลายโบริ้นกับฝูงหงส์ อันหมายถึงคุณธรรม

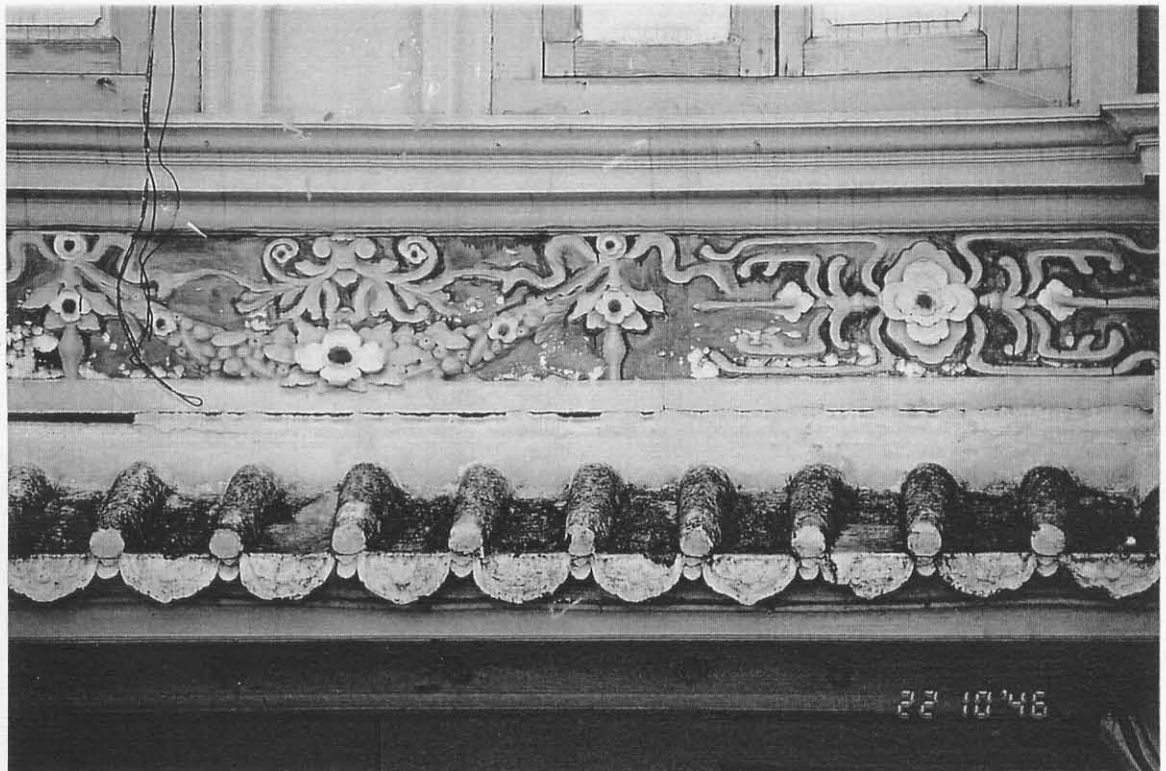

เสาอิงริมสุดตกแต่งลายช่อระย้า ลายขดม้วน ช่อดอกไม้และช่อใบ ยอดโค้งซุ้มหน้าต่างเป็นรูปม้งกรรณกั้นหน้าเข้าหากัน เหนือเสาอิงขอบหน้าต่างเป็นรูปสิงห์

อาคารหมายเลข ④

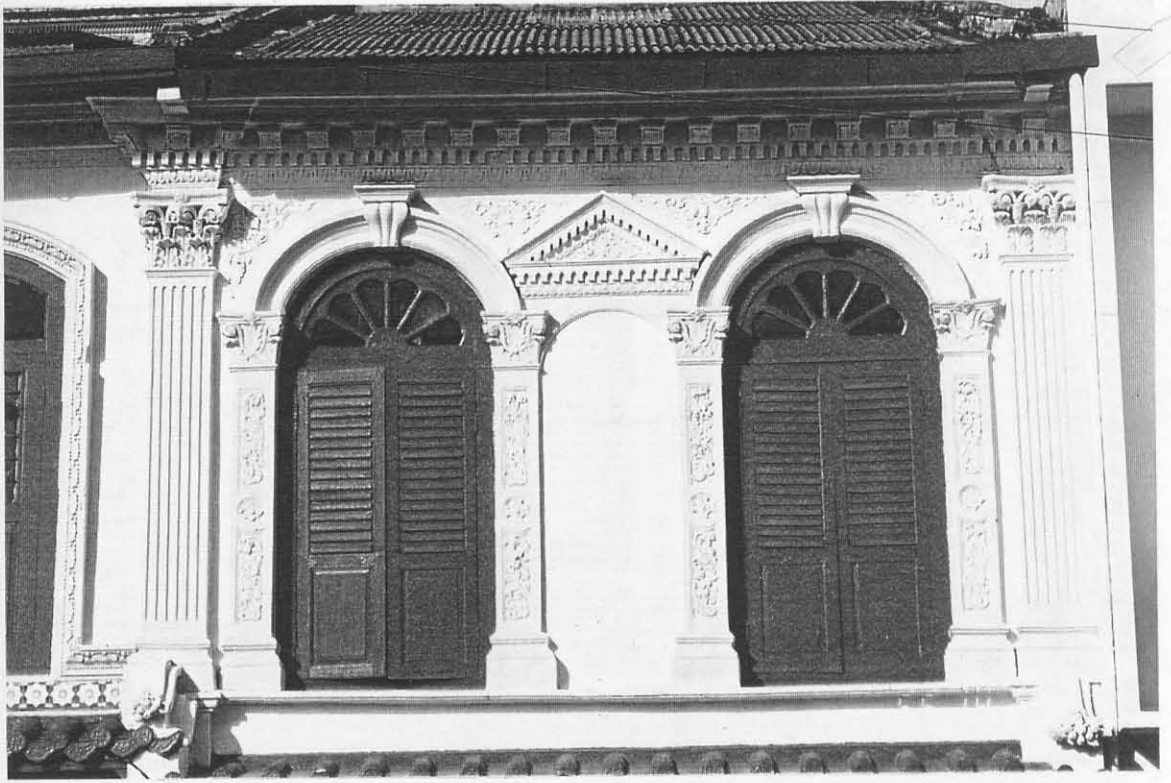
ช่องว่างระหว่างหน้าต่างตกแต่งลายคาร์ทูซ ผสมรูปทรงของไหเข้ากับใบไม้ประดิษฐ์

ใต้หน้าต่างตกแต่งลายช่อระย้า สลับกับลายดอกไม้

22 10 '46

อาคารหมายเลข ⑤

ระหว่างหน้าต่างตกแต่งด้วยสามเหลี่ยมหน้าจั่วแบบคลาสสิก หัวเสาหลายซมม้วนผสมพันธุ์พฤกษา

ด้านข้างกรอบจั่วเป็นลายพฤกษามผสมดอกทับทิม หัวเสาอิงลายซมม้วนผสมกลีบดอกและใบ

อาคารหมายเลข 6

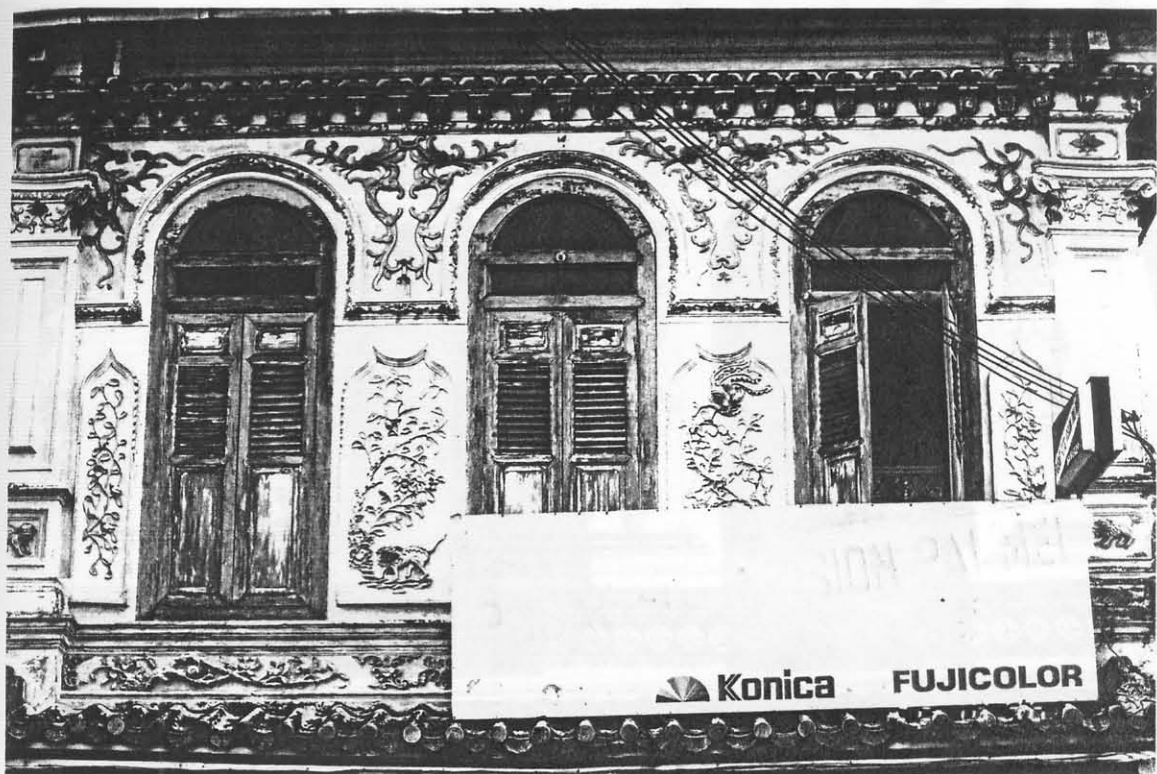

ระหว่างหน้าต่างประกอบด้วยลายนกกกระเรียนกับสน สัญลักษณ์ของความยืนยาว แจกันปักดอกเบญจมาศ แจกันปักดอกเหมย และกวางกับไผ่ แนวคานใต้หน้าต่างตกแต่งลายกรับคู่ น้ำเต้า กระเช้า และพัด ถัดลงมาเป็นลายพุดกษาสลับกับสัญลักษณ์ซังฮี ซึ่งหมายถึงความสุข 2 เท่า

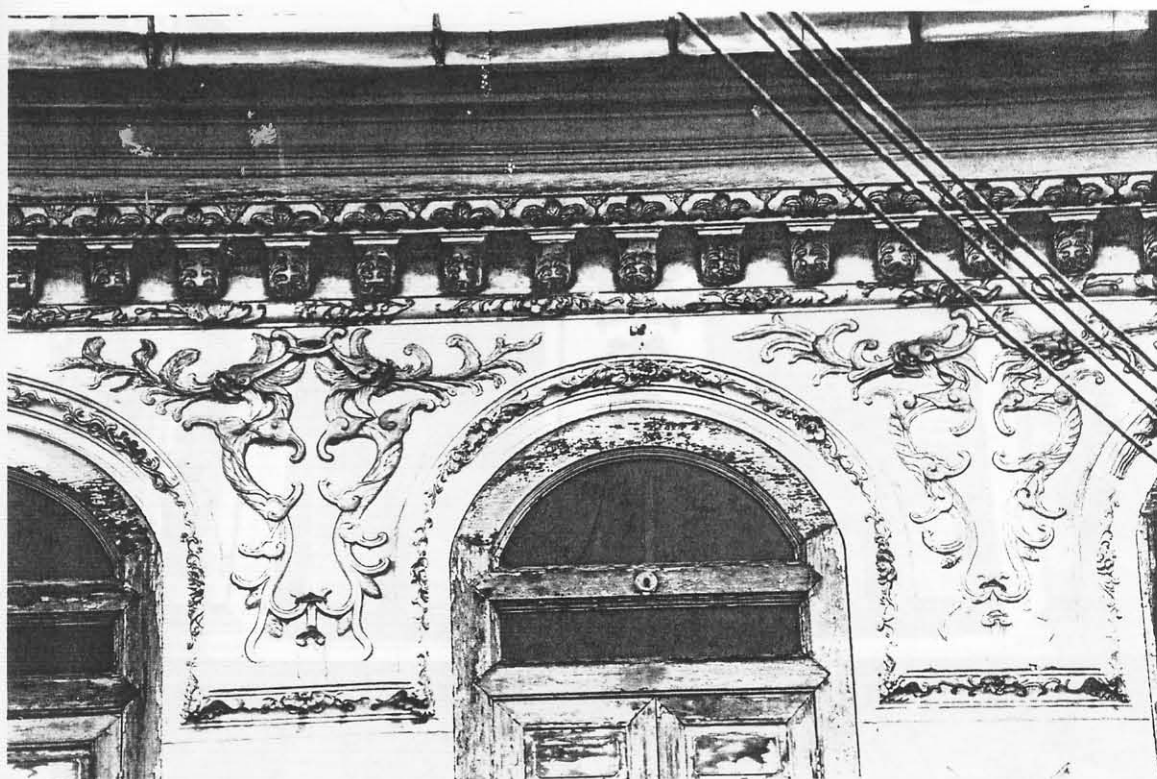

หัวเสาตกแต่งเป็นรูปปลา สัญลักษณ์ของความสำเร็จ และความมากมาย อุดมสมบูรณ์

อาคารหมายเลข ⑦

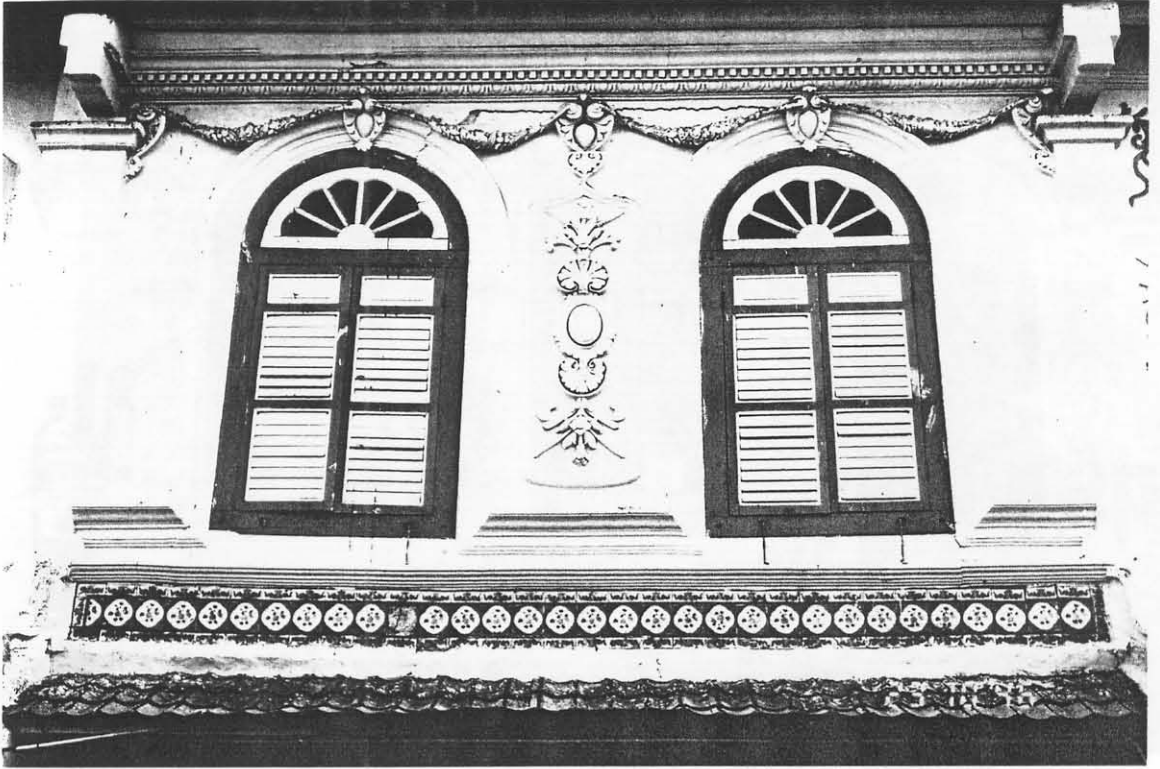

ลวดลายระหว่างหน้าต่างเป็นรูปพญากบกับสิงห์ และพญากบกับหงส์

ระหว่างช่องโค้งเป็นลายพญากษัตริย์สมมิงกรกนก ซึ่งมีความหมายถึง
การเปลี่ยนแปลงสู่สิ่งที่ดีกว่า

อาคารหมายเลข ⑧

เหนือหน้าต่างเป็นซอระย้า ระหว่างหน้าต่างมีรูปไข่เป็นแกน ล้อมด้วยกรอบแบบคาร์ทูช
อาคารหมายเลข ⑨ (Cartouch) ที่ดัดแปลงจากใบปาล์ม ดอกไม้อย่างชดช้อยตามอิทธิพลบาโรก

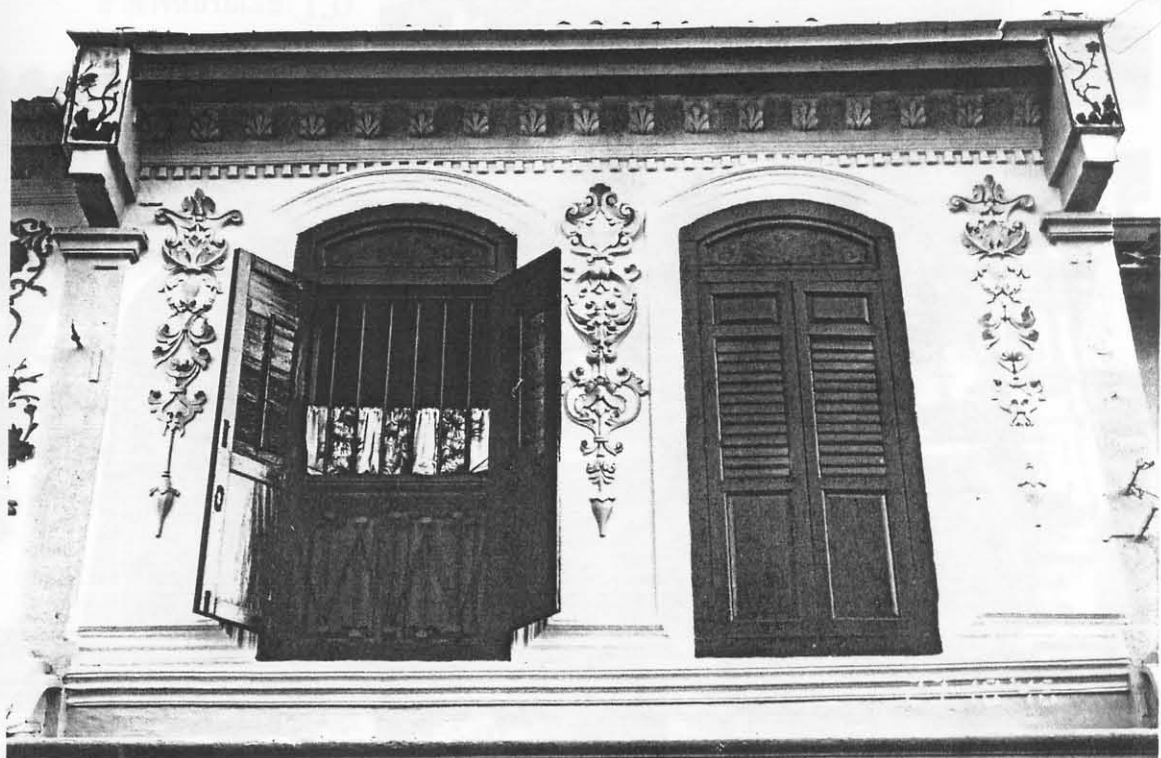
อาคารหมายเลข ⑨

ลวดลายซ้ายและขวาของหน้าต่างเป็นแจกันปักดอกกุหลาบ ตรงกลางผูกกิ่งก้าน
ย่อยจากกรอบคาร์ทูชตามแบบศิลปะบาโรก

อาคารหมายเลข ⑩

ระหว่างหน้าต่างตกแต่งเป็นลายประดิษฐ์ ซด้อยอย่างอ่อนช้อยตามแนวโค้ง

อาคารหมายเลข ⑪

ลวดลายเน้นแนวเส้นยาวจากวงกลมหัวเสา หัวเสาอิงทั้งสองเป็นลายเหรียญโบราณแบบคู่
ที่เรียกว่า กิมจี อันสื่อความหมายถึงความมั่งคั่ง

อาคารหมายเลข 12

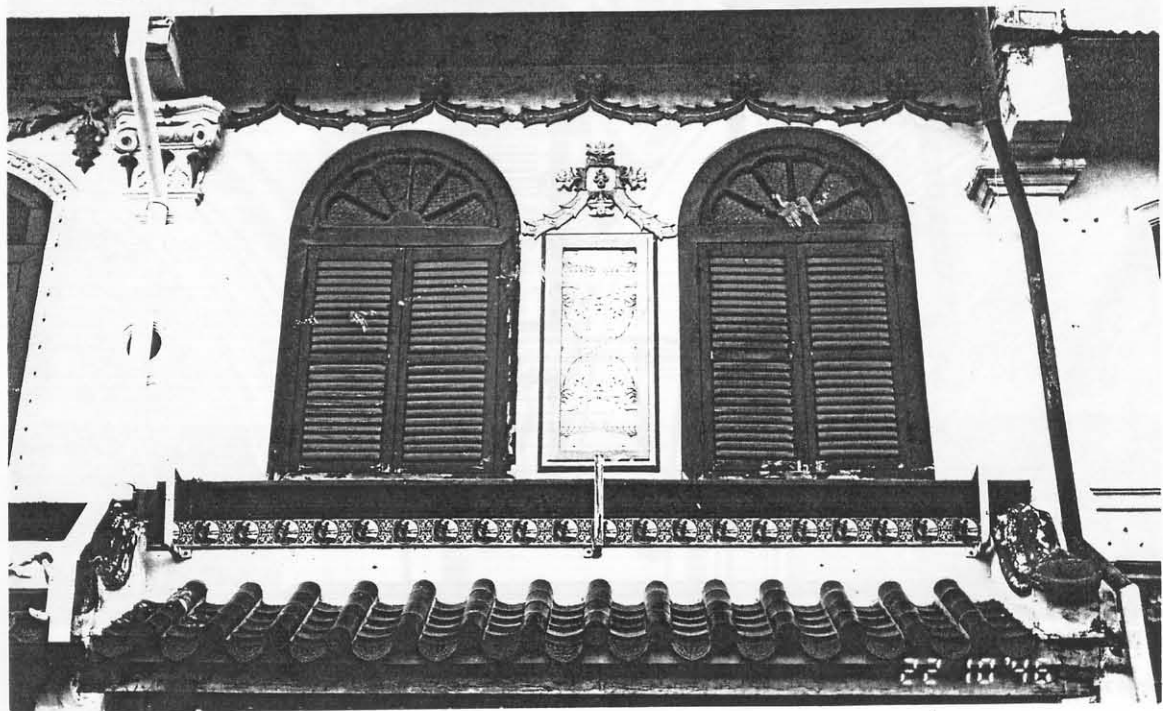
ลวดลายด้านหน้าชั้นที่ 3 เป็นลายอุบะช่อดอกไม้และเถาทับบิมย่อยลงอย่างงดงาม

ลวดลายด้านหน้าชั้นที่ 2 เหนือหน้าต่างเป็นลายช่อระย้า ระหว่างหน้าต่างเป็นลายประดิษฐ์ แถบใต้หน้าต่างเรียงลายไข่และลิ้น (Egg and Tongue) แต่ลิ้นคัดแปลงคล้ายดอกทับบิม

อาคารหมายเลข 13

หน้าอาคารชั้นล่างมีประตูอยู่กลาง
มีหน้าต่างขนาดสองข้าง ประตูมีสองชั้น
ชั้นหน้าครึ่งเดียว ชั้นหลังเต็มบาน
ลวดลายปรากฏที่บานประตูชั้นหน้า

ด้านบนเป็นลายเฟื่องต่อดอก ด้านล่างระหว่างหน้าต่างตีเป็นกรอบสี่เหลี่ยมเขียนแจกันดอกโบตัน สะท้อนเงาเป็นคู่

อาคารหมายเลข 14

เหนือหน้าต่างตกแต่งเป็นลายช่อระย้า ระหว่างหน้าต่างตกแต่งลายดอกไม้ใส่กรอบ

อาคารหมายเลข 15

การตกแต่งเน้นรูปวงกลมและแนวเส้นยาว หัวเสาตกแต่งลายเหรียญหรือกิมจี
ระหว่างหน้าต่างเจาะช่องลมติดลายคล้ายกิมจีเช่นกัน